

Н. Потьомкіна

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
ВИКЛАДАЧІВ ЗВО В УМОВАХ ВІЙНИ**

N. Potomkina

**PSYCHOLOGICAL ASPECT OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT
OF HIGHER EDUCATION TEACHERS IN THE CONDITIONS OF WAR**

Сутністю нової інформаційної доби стали докорінні зміни в усіх сферах життя кожної людини, незважаючи на стать, статус, освіту, професію, політичні погляди тощо. Діджиталізація та поширення відповідних інноваційних технологій, зокрема в освітній галузі, стали об'єктивною закономірністю відповідних трансформацій. Однак пандемія, локдаун, війна — події, які внесли свої корективи в цей процес і докорінним чином змінили наше існування, змусивши по-новому поглянути на систему соціальної взаємодії в цілому та навчальні технології зокрема. Продовжуючи ідею студентоцентризму і у форматі дистанційного навчання в умовах воєнного часу, усе більше наукових публікацій, проєктів, вебінарів та звичайних постів у соціальних мережах поширюють рекомендації та вимоги щодо необхідності оптимізації процесу надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки здобувачам освіти, не означуючи при цьому іншого суб'єкта освітньо-виховного процесу, а саме викладачів. У зв'язку з цим актуальності набувають спроби розкриття специфіки соціально-педагогічної підтримки викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) з урахуванням психологічного аспекту вирішення цієї проблеми.

Провідні теоретичні положення соціально-педагогічної підтримки деяких соціально вразливих категорій населення викладені в наукових доповідях вітчизняних науковців О. Звереві, Н. Заверико, І. Макаренко, О. Рассказові, А. Рижанові та ін., а систематизовані тези щодо підтримки дітей та учнівської молоді — у колективній монографії Т. Алексеєнко, Ю. Жданович, Р. Малиношевського та ін. У той же час психологічні аспекти професійної підготовки та підтримки фахівців ЗВО виявили Г. Дегтярьова, М. Козяр, І. Матійків, Л. Руденко, А. Шиделко та ін. Актуалізувати потребу соціально-педагогічної роботи з батьками, учителями шкіл та викладачів закладів професійної освіти для підтримки дітей і молоді у воєнний час вдалося науковцям Т. Лях, М. Лехолетовій, В. Петровичу, Т. Спірінці та ін. Водночас О. Зінченко в статті лише наголосив на слабкості методичної складової та психологічного обґрунтування дистанційної освіти, зокрема з позиції викладачів закладів вищої освіти. «Перша психологічна допомога: курс підвищення кваліфікації для освітян», «Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни» — новітні посібники для вчителів закладів загальної середньої освіти та професійних закладів освіти, що покликані озброїти освітян відповідними компетенціями, аби допомогти дітям та їхнім батькам у кризовій ситуації, у якій опинилась Україна. Ініційовані першою леді України проєкти, наділені практичною цінністю, не охоплюють усю освітню сферу, не зважають на наукових та науково-педагогічних працівників ЗВО. Таким чином, попри значні теоретичні та навіть практичні здобутки в цій площині, зауважимо, що врахування психологічного аспекту в здійсненні соціально-педагогічної підтримки викладачів ЗВО в умовах воєнного стану ще не набуло достатньо широкого дослідження.

Провідним суб'єктом освітньої діяльності у ЗВО є викладач, який на тлі навчально-виховної та організаційної діяльності виконує важливі соціальні

функції, відіграючи провідну роль у соціальному вихованні молодого покоління здобувачів вищої освіти через підтримку існування головних цінностей суспільства і трансляцію культури соціуму. Однак професіоналізм та високий рівень кваліфікації педагогічних працівників ЗВО не зводиться лише до здобутих кваліфікацій, ступенів, посад, звань та тривалості педагогічного стажу, хоча і ці досягнення мають вагомe значення. Антропологічна спрямованість педагогічного світогляду викладача ЗВО забезпечується розкриттям його творчого потенціалу через активне професійне самовиховання й самовдосконалення, яке спрямоване на інноваційні перетворення, спроможність змінюватись у мінливому суспільстві, що особливо набуло актуальності в сучасних умовах життя, коли власних ресурсів та енергії не вистачає. Переживаючи стрес, біль, тривогу, відчай, педагогічні працівники мають тримати оборону на освітньому фронті, аби не тільки формувати компетентних фахівців у різних професійних галузях, а й зберігати та закладати загальнолюдські цінності, ідеї національної ідентичності, громадянської соціальності тощо.

Потреба в безпеці та підтримці, почутті комфорту стоїть на другому, після вітальних потреб, місці в піраміді Маслоу. Підтримка — це те, що слугує опорою, зберігає життєздатність, підкріплює, зміцнює. Без відчуття захищеності та впевненості будь-якій людині важко прагнути досягнень та саморозвитку, що розміщуються вище за ієрархією наших потреб. Сутнісне значення соціально-педагогічної підтримки полягає в наданні допомоги особистості в процесі її соціалізації (на етапі адаптації, інтеграції чи індивідуалізації) з метою розкриття та розвитку її можливостей. Щодо викладачів подібна підтримка має здійснюватися в процесі освітньо-виховної, організаційної, а також соціально-педагогічної діяльності із залученням усіх суб'єктів освітнього процесу.

Загальновідомо, що психологічний аспект діяльності пов'язаний із її зумовленістю внутрішньою (психічною) діяльністю людини, зокрема емоційною. В умовах стресу, викликаного війною, що значно відрізняється від повсякденного, перевищуючи нашу природну здатність адаптуватися та змінюватися, можливі психосоматичні захворювання, психічні розлади чи прояви деструктивної поведінки. Однак, психологи запевнюють, що подібні кризові обставини можуть слугувати каталізатором для протилежних — позитивних перетворень у житті людини. Продовжуючи думку, зауважимо, що для цього важливо розглядати наші тіло, розум та емоції як складові єдиної системи, відповідно впливаючи на них, що дозволяє забезпечити психологічний аспект.

На наш погляд, психологічний аспект соціально-педагогічної підтримки має полягати в гармонізації психічного стану педагогічних та науково-педагогічних працівників через підтримку внутрішнього (сім'я, рідні, близькі, друзі) та зовнішнього (колеги, адміністрація закладу освіти, волонтери, громадські організації) соціального середовища: 1) надання рекомендацій та практичних порад через освітні інформаційні ресурси щодо використання вправ на саморегуляцію, відновлення ресурсу; 2) соціально-психологічні вебінари та тренінгові зустрічі для освітян з метою перерозподілу власних напруження та навантаження (технології самоменеджменту та раціонального розподілу, використання робочого і вільного часу); 3) упровадження на базі закладу освіти системи стимулювання та заохочення, а також послаблення адміністративного контролю для забезпечення автономії викладацької діяльності та збереження відчуття комфорту; 4) консультативні онлайн-зустрічі з психологами щодо застосування різноманітних психотехнік

(психогімнастика, медитативні техніки, арттерапевтичні техніки: малювання, діамантова мозаїка тощо; 5) «студентська супервізія», коли студенти як суб'єкти освітнього процесу, тобто активні його учасники, допомагають викладачам у вирішенні їхніх професійних проблем у результаті обговорення; 6) наповнення інформаційного порталу закладу освіти рейтингом викладачів, дошколю зворотного зв'язку для відкритої комунікації між суб'єктами освітньо-виховного процесу; 7) організацію дозвілля (як офлайн, так і онлайн) через заходи із зовнішніми суб'єктами соціального середовища — для зниження напруження та відчуття соціальної ізоляції та ін.

Таким чином, в умовах воєнного стану, що супроводжується постійною небезпекою, підвищеним стресом та іншими психічними порушеннями, соціально-педагогічна підтримка викладачів ЗВО з урахуванням психологічного аспекту діяльності, є важливим і принциповим завданням. Виконане дослідження не претендує на вичерпне розкриття всіх аспектів цієї проблеми і потребує подальшого пошуку та системного викладу

Д. Приходько, В. Коноваленко

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІРРАЦІОНАЛЬНИХ УСТАНОВОК ОСОБИСТОСТІ
ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ СПІЛКУВАННЯ З МІЖОСОБИСТІСНОЮ
ВЗАЄМОДІЄЮ**

D. Prykhodko, V. Konovalenko

**RELATIONSHIP BETWEEN IRRATIONAL ATTITUDES OF AN INDIVIDUAL
AND FEATURES OF THE MOTIVATION OF COMMUNICATION
WITH INTERPERSONAL INTERACTION**

На теперішній час численні дослідження в галузі психологічної теорії і практики, присвячені проблемі формування та розвитку особистості, залишаються актуальними.

Особистість — це складна ієрархізована структура. Відповідно до структури особистості, запропонованої К. К. Платоновим, найвищим рівнем цієї ієрархії вважається спрямованість. Вона включає набір цінностей, переконань, установок, які формуються в людини протягом життя. Від них залежить те, як здійснюється діяльність, які вчинки робить людина, як вона ставиться до світу, самої себе та інших людей.

У процесі життя формується світосприйняття особистості, причому сприйняття світу людиною не статичним, а динамічним, мінливим процесом, у якому активну роль відіграють дії самої особистості. Специфіка сприйняття особистістю навколишньої дійсності, подій, що відбуваються, свого життя є не об'єктивною, такою, що відображає реально існуючі події. Сприйняття зовнішнього проходить крізь численні фільтри внутрішнього сприйняття, внутрішньоособистісних уявлень, численних раціональних та ірраціональних переконань.

Феномен ірраціональних переконань розглянутий у рамках ідей когнітивно-біхевіорального підходу. Згідно з ним, проблеми людини зумовлені спотворенням у її сприйнятті реальності, та наші реакції залежать не від самих подій навколишнього світу, а від того, як ми сприймаємо ці події, як ми інтерпретуємо та осмислюємо їх. Ці спотворення формуються в процесі розвитку людини, переважно в ранньому дитинстві, та ґрунтуються на хибних уявленнях про навколишній світ і про себе.